

Jääkausi | 1

Silokalliot ja uurteet

TEHTÄVÄT/FAKTA / Taso 2

Jääkausi | 1

Silokalliot ja uurteet

Tämä kallio on sileä ja pyöreä. Mitenköhän se on muodostunut? KUVA: Liselott Nyström Forsén

1.

Katso kuvaa ja pohdi kysymyksiä. Voit pohtia asiaa itseksesi tai keskustella siitä muiden kanssa, mutta oikeita vastauksia ei tarvitse tietää. Aikaa on noin 5 minuuttia.

- Mitenköhän kallio on muodostunut?
- Miten sen pinnassa olevat juovat ovat syntyneet?
- Oletko nähnyt samantapaisia kallioita siellä päin, missä asut?

2.

Lue silokallioiden ja uurteiden muodostumisesta kertova teksti.

Käytä omaa kehoasi tai luonnosta löytämäsi materiaalia ja näytä, miltä silokalliot ja uurteet näyttävät. Aikaa on noin 15 minuuttia.

3.

Näytä silokalliosi muille ja kerro siitä.

Vastaa esittelyssä seuraaviin kysymyksiin:

- Mistä tunnistaa silokallion?
- Miten silokallio on muodostunut?
- Miten uurteet ovat syntyneet?

Jääkausi | 1

Silokalliot ja uurteet

Näetkö kuvan kallion? Huomaatko, että toinen pää on täysin sileä, pyöreä ja pitkulainen, kun taas toinen on jyrkkä ja terävähkö? Tällaista kalliota kutsutaan silokallioksi. Jos katsot tarkasti, näet silokallion pinnassa uria, aivan kuin joku olisi raapinut pintaa veitsellä. Kyseessä on jäätikön muovaamat uurteet.

Silokalliot ovat mannerjäätikön muovaamia. Niiden toinen puoli on sileä ja kalteva, toinen taas jyrkkä ja terävä. KUVA: Liselott Nyström Forsén

Uurteet ovat kallion pinnassa näkyviä juovia ja uria. KUVA: Patrik Bylund

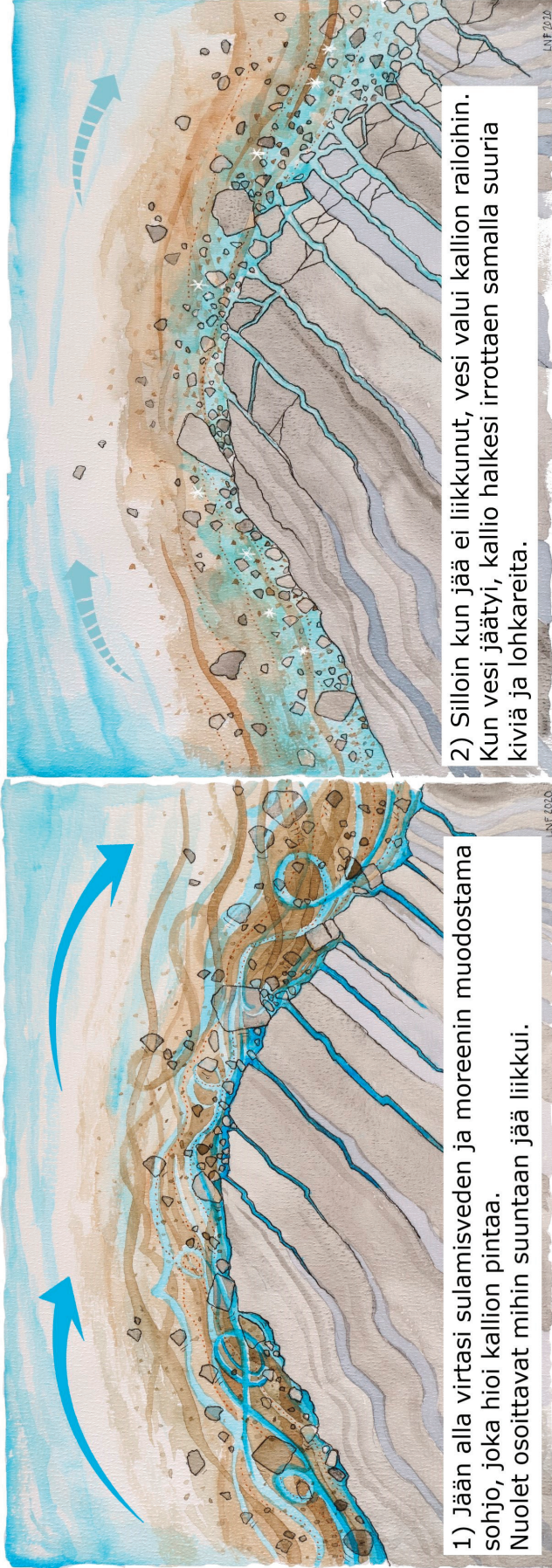
Viimeisen jääkauden aikana koko seutua peitti paksu jääkerros. Paksuimmillaan kerros oli kokonaiset kolme kilometriä (3 000 metriä) paksu. Niin paksu jää lämpenee oman painonsa takia. Lähimpänä maata jään lämpötila voi olla nollassa tai pari astetta plussan puolella. Tällöin jääkerros ei ole liikkumatta paikallaan vaan siirtyy hitaasti maata pitkin ja hioo sitä painollaan.

Silokalliot ovat muodostuneet, kun jää liukui kallioita pitkin. Toisesta päästä tuli sileä ja toisesta terävä. Jääkerroksen alla oli kiinni jäätyneitä kiviä ja soraa. Kun jää liukui eteenpäin, kivet raapiutuivat kalliota vasten niin voimakkaasti, että siihen jäi naarmuja. Nämä uurteet ovat nähtävissä edelleen.

Silokallioita on monin paikoin sekä Korkearannikolla että Merenkurkun saaristossa. Parhaiten erottuvat lähellä merta sijaitsevat, koska ne eivät ole kasvillisuuden peitossa.

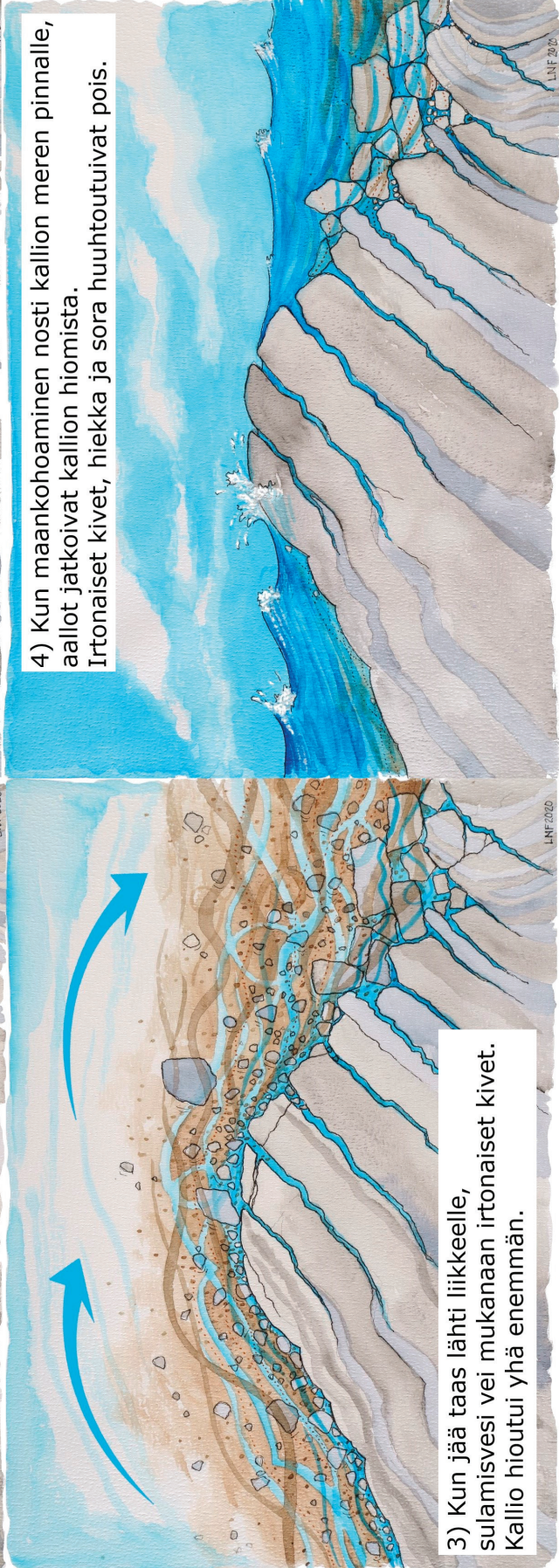
Seuraavalta sivulta näet, miten silokallio muodostuu.

JÄÄKAUSI on ajanjakso, jolloin on niin kylmä, että suuri osa maata on jään peitossa. Jää ei sulaa edes kesällä.

1) Jään alla virtasi sulamisveden ja moreenin muodostama sohjo, joka hioi kallion pintaa. Nuolet osoittavat mihin suuntaan jää liikkui.

2) Silloin kun jää ei liikkunut, vesi valui kallion raiioihin. Kun vesi jäättyi, kallio halkesi irrottaen samalla suuria kiviä ja lohkareita.

3) Kun jää taas lähti liikkeelle, sulamisvesi vei mukanaan irtonaiset kivet. Kallio hioutui yhä enemmän.

4) Kun maankohoaminen nosti kallion meren pinnalle, aallot jatkoivat kallion hiomista. Irtonaiset kivet, hiekka ja sora huuhtoutuivat pois.

Näin syntyvät silokalliot. Jää hioo kallion toista puolta ja murtaa toisesta päästä palasia irti. Lopulta kallioista tulee pyöreä ja sileä.

KUVITUS: Liselott Nyström Forsén